

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ

Анотація. Запропоновано шляхи вдосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем із метою мінімізації витрат банків на рівні банківської системи України та конкретного банку, зокрема у ході здійснення ним оцінки кредитоспроможності позичальника.

Аннотация. Предложены пути усовершенствования современных методов управления банковским кредитным портфелем с целью минимизации расходов банков на уровне банковской системы Украины и конкретного банка, в частности при осуществлении им оценки кредитоспособности заемщика.

Annotation. Ways of improving the modern management methods of the bank loan portfolio in order to minimize costs of banks in Ukraine's banking system and a particular bank, particularly in assessing the creditworthiness of the borrower have been suggested.

Ключові слова: кредит, кредитний портфель, проблемний кредит, кредитоспроможність.

Актуальність даної роботи полягає у тому, що роль кредиту у функціонуванні суспільного виробництва надзвичайно велика. Без достатньо розвинутої кредитної системи ринкова економіка не здатна ефективно розвиватися.

Кредитування є найважливішим напрямом здійснюваних банком активних операцій, оскільки кредитний портфель становить здебільшого від третини до половини сукупного обсягу активів банку. Кредитний портфель банку є одним із найризикованіших напрямів і найвагоміших компонентів структури відсоткових доходів. Тому для успішного кредитування – забезпечення повернення наданих позичок та підвищення доходності кредитних операцій, – банки мають упроваджувати ефективну систему управління кредитним портфелем.

У зв'язку з цим набуває актуальності дослідження питань оцінювання якості кредитного портфеля установами банків України.

На вирішення цієї проблеми спрямовані дослідження таких авторів, як: Васюренко О. В., Вовк В. Я., Герасимович А. М., Дзюблюк О. В., Круш П. В., Мороз А. М., Олійник В. М., Парасій-Вергуненко І. М., Савлук М. І., Череп А. В., Петриківа О. С., Філіпова Н. В. та ін.

Питання щодо аналізу кредитної діяльності банків потребують постійного наукового вивчення та вдосконалення. Зокрема, актуальним сьогодні є пошук ефективних шляхів управління кредитним портфелем банку з погляду мінімізації кредитного ризику.

Таким чином, метою статті є пошук шляхів удосконалення методів управління кредитним портфелем для мінімізації витрат банку.

Незалежно від якості кредитного портфеля банку та шляхів мінімізації кредитного ризику, що застосовуються банком, перед усіма банками України постає проблема неповернення кредитів.

За визначенням Базельського комітету з банківського нагляду, проблемний кредит – кредитний продукт, за яким є істотні зобов'язання перед банком, значне погіршення фінансового стану боржника, а також погіршення його якості або втрата забезпечення за ним [1, с. 82].

Як показує світова практика, коли рівень проблемної заборгованості клієнтів у кредитному портфелі банку перевищує 10 %, то виникає загроза економічній безпеці банку [1, с. 269]. Так, згідно з даними НБУ [2], у 2010 році частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів досягнула найвищої межі 11,2 %, перетнувши критичну межу у 10 %, у наступних роках даний показник почав дещо знижуватись: до значення 9,6 % у 2011 році, 8,9 % у 2012 році та 7,7 % у 2013 році.

Незважаючи на поступове зменшення частки проблемних кредитів, рівень їх все ще залишається досить високим, що, в свою чергу, зумовлює значні відрахування в резерви на покриття втрат за кредитними операціями. Чим більші суми відрахування в резерви під кредитні ризики, тим менш ефективно використовується банківський капітал.

Вітчизняні банки найчастіше використовують у своїй практиці такі методи управління проблемними кредитами:

- активізація претензійно-позовної роботи банку за даним кредитом;
- реструктуризація;
- списання кредиту;
- продаж проблемного кредиту третій особі [3, с. 270].

Здебільшого банки використовують перші два методи, але якщо вони не приносять бажаного результату, то використовується останній – продаж проблемних кредитів іншим банкам, а частіше – колекторським фірмам.

Особливого розповсюдження співпраця банків з колекторськими фірмами набула у США, де кількість колекторських фірм значно перевищує кількість банків. Особливості співпраці українських банків з колекторськими фірмами значно відрізняється від американського досвіду. Для банківських установ України дана співпраця є досить витратна. В той час, коли на американському ринку купівлі-продажу банківській установі повертається 100 % вартості проблемного кредиту, то на вітчизняному ринку вона становить 10 %.

Необізнаність пересічного позичальника з вітчизняним законодавством дуже часто призводить до того, що колекторські фірми перевищують допустимі законом методи повернення боргу. В Україні відсутнє нормативне регулювання колекторських послуг та діяльності компаній, які займаються їх наданням.

Як правило, разом із наданням колектору права вчинити певні юридичні дії щодо стягнення з боржника заборгованості, замовник, тобто банк, передає колектору інформацію про клієнта – боржника. При цьому статтею 1076 ЦКУ [4] та статтею 60 ЗУ "Про банки і банківську діяльність" [5] встановлено, що банк гарантує таємницю банківського рахунку, операцій за рахунком і відомостей про клієнта.

Отже, автор вважає за доцільне для забезпечення ефективної роботи банків із проблемними кредитами на макрорівні створити законодавчо урегульовану фінансову установу, підпорядковану НБУ, яка б вела роботу з проблемними кредитами на прикладі колекторських фірм, із використанням нових напрямів та забезпеченням високої кваліфікації і спеціальної підготовки працівників, які б мали відповідати за формування політики управління проблемною заборгованістю, аналіз та оцінку ризиків позичальника, моніторинг та роботу з проблемними кредитами, оцінку фінансового стану позичальників, аналіз та супровід інвестиційних проектів, для реалізації яких надавали кредити.

У ході проведення оцінки кредитоспроможності позичальника банківські установи використовують значення коефіцієнтів фінансового стану, що не враховують галузевих особливостей і специфіки діяльності суб'єктів господарювання. Тобто результати порівняння фінансових показників підприємства з їх теоретичними значеннями дають банку оцінку загальної тенденції розвитку потенційного позичальника, не враховуючи особливості галузі його функціонування, а реальна оцінка фінансового стану підприємства банком – кредитором ускладнюється. Тому, на погляд автора, необхідним є створення міжбанківської інформаційної бази даних, до якої за результатами аналітичної роботи банківських працівників із підприємствами різних галузей економіки заносилися б значення показників фінансового стану підприємств, з метою вироблення їх оптимальних значень по галузі.

Крім поточної оцінки фінансового стану підприємства, необхідно також визначати й перспективну кредитоспроможність позичальника. Щоб дати прогнозну оцінку кредитоспроможності, розрахувати та проаналізувати тенденції зміни оборотності і рентабельності діяльності підприємства, а також оцінити вплив зовнішніх факторів на діяльність підприємства, оскільки результати кредитної діяльності банків свідчать, що значна частина кредитів перетворюються на проблемні саме внаслідок впливу зовнішніх факторів та недостатньої обізнаності банківських працівників у потенційних проблемах, що можуть виникнути у позичальника.

Запропоновані заходи дадуть можливість банкам України поліпшити стан кредитного портфеля та мінімізувати дію кредитних ризиків, що в свою чергу підвищить ефективність здійснення кредитної діяльності та загальну прибутковість.

Наук. керівн. Колодізев О. М.

Література: 1. Карпенко О. В. Сутність та фактори появи проблемних кредитів банків України / О. В. Карпенко, О. А. Криклій // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – Серія : Економічні науки. – 2013. – № 5. – С. 80–89. 2. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807. – Назва з екрану. 3. Дробницька О. Р. Проблемні кредити банків: сучасний стан та можливості управління ними через процес сек'юритизації активів / О. Р. Дробницька // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6 (44). – С. 267–272. 4. Цивільний кодекс України : Кодекс від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Назва з екрану. 5. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page>. – Назва з екрану.